

5. Сивий М. Я. Природні умови і ресурси Тернопільщини: монографія / М.Я. Сивий, Л.П. Царик. – Тернопіль: ТЗОВ «Терно-граф», 2011. – 512 с.
6. Царик Л.П., Чернюк Г.В. Природні рекреаційні ресурси. Методи оцінки і аналізу (на прикладі Тернопільської області). – Тернопіль: Підручники і посібники, 2001. – 188с.
7. Царик Л.П. Геоекологічні проблеми міста Тернополя / Л. Царик, П. Царик, І. Вітенко // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: географія. – Тернопіль: СМП «Тайм». - №2 (випуск 35). – 2013. – 264с. – 196с.

Лаврик З.

Науковий керівник – доц. Григорук А.А.

ІНФЛЯЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Інфляція є одним із найтяжчих проявів макроекономічної нестабільності. У світі немає країни, яка б у другій половині ХХ ст. тією чи іншою мірою не зазнала б втрат від інфляції. Особливо негативно відбивається інфляція на всіх сторонах соціально-економічного життя в Україні.

Інфляція є порушенням процесу суспільного відтворення внаслідок перенасичення сфери обігу грошовими знаками понад реальні потреби господарського комплексу та їх знецінення. Розрізняють інфляцію попиту та інфляцію пропозиції (витрат виробництва). Інфляційні процеси викликають стрімке зростання цін, зниження життєвого рівня населення, позбавлення підприємців стимулів, викривлення економічних орієнтирів, загострення економічних і соціальних суперечностей.

Історично склалося так, що найважливіша функція уряду полягає в тому, щоб стабілізувати економіку, тобто допомагати й забезпечувати повну зайнятість ресурсів і стабільний рівень цін. Перед вченими-економістами стоїть завдання глибоко й конкретно вивчати явища і тенденції у розвитку світової економіки. Одне з перших місць посідає аналіз інфляції та факторів, що її обумовлюють.

Інфляція призводить до відчутних наслідків у багатьох сферах суспільного життя, насамперед у соціальній та економічній. Якраз через ці наслідки інфляція постійно перебуває в центрі суспільної уваги, викликає занепокоєння в підприємців, політиків, усієї громадськості [1, с.505].

Метою роботи є висвітлення економічної природи інфляції, причини її виникнення, форми та типи в яких вона існує, та наслідки, які вона спричиняє. Простежити її вплив на інші сфери економічного життя та дослідження динаміки інфляційних процесів в Україні за роки незалежності.

Інфляція (від лат. Inflatio - надування) - це знецінення паперових грошей, яке проявляється як процес зростання загального рівня цін на споживчі товари і послуги.

Проте, інфляцію не правомірно ототожнювати з простим підвищенням цін, це складніше соціально-економічне явище. Досить сказати, що інфляція можлива і без зростання цін, якщо знецінення грошей набуває форми хронічного товарного дефіциту при фіксованих державою цінах. У цьому разі знецінюються в цілому грошові доходи економічних суб'єктів через так звані «примусові» заощадження, оскільки вони не мають можливості витратити їх на купівлю дефіцитних товарів.

Залежно від причин, що викликають інфляцію, розрізняють такі її види:

- відкриту, або цінову, яка виявляється в системному підвищенні загального рівня цін;
- придушену, або приховану, яка виявляється в зростаючому дефіциті товарів при формальній стабільності цін, забезпеченій централізованим характером їх встановлення.

Можливе комбінування обох типів інфляції, тобто поєднання сполучення дефіциту держбюджету і товарного дефіциту зі швидким зростанням цін і зниженням реальних доходів населення.

З погляду макроекономічного аналізу розрізняють:

- очікувану інфляцію можна спрогнозувати на будь-який період часу і вона досить часто є прямим результатом дій уряду.
- неочікувана інфляція характеризується раптовим стрибком цін, що показує негативний ефект на системі оподаткування і грошового обігу. В разі наявності у населення інфляційних очікувань така ситуація викличе різке збільшення попиту, що саме по собі створює труднощі в економіці і викривляє реальну картину суспільного попиту, що веде до

збою в прогнозуванні тенденцій в економіці і при деякій нерішучості уряду ще сильніше збільшує інфляційні очікування, які будуть підбурювати зростання цін.

Інфляція витрат або інфляція пропозиції, відбувається внаслідок порушення рівноваги товарного обміну, тобто перевищення пропозиції над попитом, що генерує процес зростання витрат виробництва і в результаті через підвищення цін на товари викликає збільшення грошової маси. Масштаби накручування цін залежать від грошового покриття, яке визначає межі того середовища, в рамках якого економічні агенти можуть здійснювати свої витрати.

Інфляція - це одна з найбільш гострих проблем сучасного розвитку економіки в багатьох країнах світу, що негативно впливає на всі сторони життя суспільства.

Насправді ж інфляція є результатом порушення економічної рівноваги, яка зумовлена комплексом внутрішніх і зовнішніх причин.

Найважливішими з внутрішніх причин інфляції є:

- порушення пропорцій відтворення між виробництвом і споживанням, нагромадженням і споживанням, попитом і пропозицією, грошовою масою в обігу і сумою товарних цін;
- значне зростання дефіциту державного бюджету і державного боргу, зумовлених непродуктивними державними витратами;
- надмірна емісія паперових грошей, яка порушує закони грошового обігу;
- мілітаризація економіки, що відволікає значну частину ресурсів в оборонну промисловість, призводить до недовиробництва товарів народного споживання, створює їх дефіцит;
- збільшення податкового тягаря на товаровиробників;
- випередження темпів зростання заробітної плати порівняно з темпами зростання продуктивності праці[2, с.307].

Інфляція не виникає раптово, а розвивається поступово як тривалий процес, який можна розділити на кілька стадій. Відрізняються ці стадії співвідношенням темпів зростання пропозиції грошей і темпів їх знецінення.

Інфляція в нашій державі, як і в інших країнах СНД, має свої специфічні причини, основними з яких є:

- глибока деформація основних пропорцій народного господарства;
- надмірна мілітаризація економіки;
- значна монополізація економіки України;
- популістські, економічно недостатньо обґрунтовані постанови Верховної Ради у 1992-1994 рр., які збільшували дефіцит державного бюджету;
- численні посередники між виробниками і споживачами;
- швидке руйнування старої грошово-кредитної і фінансової системи, запізніле формування нової, до того ж малоефективної, розпад системи безготівкових розрахунків, надмірний податковий прес та ін.

Крім внутрішніх причин інфляції, існують і зовнішні фактори. Це насамперед зростання цін на імпортні товари та послуги. Згідно з оцінками спеціалістів подорожчання нафтогазової групи енергоносіїв на 1 % зумовлює зростання оптових цін у промисловості на 0,23 %, у всій економіці - на 0,22 %. Зовнішніми причинами інфляції в Україні є необґрунтоване встановлення валютного курсу при конвертації валют, доларизація української економіки. Вступ в ЄС вимагає обмеження річного рівня інфляції до 2 %.

Інфляція посилює диспропорції в економіці, дезорганізовує господарські зв'язки, призводить до кризи фінансів, активізує спекуляцію та тіньову економіку, корупцію, злочинність.

За високих темпів інфляції впродовж тривалого проміжку часу (що свідчило про нестабільність існуючої грошової системи) уряди багатьох країн проводили грошові реформи.

Головними наслідками інфляції є: перерозподіл доходів, прихована державна конфіскація грошей у населення через податки, прискорена матеріалізація грошей, падіння реальної процентної ставки на капітал, падіння рівня життя народу.

Основний розподільчий вплив інфляції виникає через відмінності у активах (все, що має грошову вартість) і пасивах (борги), якими володіють люди. Для індивіда, що отримав позику і має вносити по ній щорічний (або щомісячний) платіж згідно зі ставкою проценту, інфляція фактично є моментом позитивним. Окрім перерозподілу доходів, інфляція впливає на

економіку через загальний обсяг виробництва. Такий вплив справляється на рівень обсягу виробництва в цілому. Тут слід зауважити, що безпосереднього зв'язку між цінами і обсягом виробництва немає. Збільшення сукупного попиту збільшує і ціни, і обсяг виробництва[3, с.53].

Серйозні загрози для національної економіки, що створює інфляція, мають як внутрішній, так і зовнішній прояв. У разі інфляції витрат, країни, економіка яких залежить в основному від зовнішньої торгівлі промисловими, легкозамінюваними товарами, можуть втратити експортні ринки, якщо ціни та витрати в цих країнах зростають швидше, ніж в інших країнах. Таким чином, проблема стабілізації цін тісно пов'язана з питаннями збереження конкурентноспроможності держави на зовнішніх ринках.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базилевич В.Д. Економічна теорія: Політекономія: Підручник / В.Д. Базилевич, В.М. Попов. - 3-тє вид., перероб. і доп. - К.: Знання-Прес, 2004. - 615 с.
2. Коваленко В.В. Центральний банк і грошово-кредитна політика: навч. посібн. / В. В. Коваленко - К.: Знання України, 2006. - 332 с.
3. Радіонова І.Ф. Макроекономіка / І.Ф. Радіонова: Навчальний посібник. - К.: Університет економіки та права КРОК. 2004. - 72 с.

Михайленко Т.

Науковий керівник – доц. Григорук А.А.

ОЦІНКА ЕКОНОМІЧНОЇ СИТУАЦІЇ В УКРАЇНІ

Оцінювати економічну ситуацію досить не просто, оскільки економічні та соціальні процеси мають досить неоднозначний характер та досить великий вплив зі сторони історичних аспектів, зовнішніх втручань на ситуацію в державі. Однак спробую з'ясувати окремі моменти.

Метою статті є оцінка економічної ситуації в Україні її проблеми та перспективи.

Сучасний етап економічного і соціального розвитку України пов'язаний з радикальними змінами, зумовленими переходом до ринкових відносин. Він передбачає створення соціально зорієнтованої економіки, яка означає поворот всього виробництва до потреб споживача. Соціально зорієнтована ринкова економіка розуміється як господарська система, в якій кожна група і соціальний тип населення одержують можливість для реалізації своїх життєвих здібностей і запитів на основі вільної праці і зростання особистих доходів.

Властиві ринку механізми саморегулювання повинні забезпечити збалансованість економіки країни; найкращу координацію всіх виробників; раціональне використання трудових, матеріальних і фінансових ресурсів; гнучкість виробництва, його сприйняття досягнень науково-технічного прогресу; органічне поєднання вітчизняної економіки із світовим господарством.

Перетворення на шляху до ринкової економіки здійснюються за кількома взаємопов'язаними напрямками:

- 1) лібералізація економіки, тобто зняття адміністративних обмежень з цін, господарських зв'язків, зовнішньоекономічної діяльності;
- 2) стабілізація фінансів і грошової системи, які забезпечують зміцнення гривні як загального еквівалента і єдиного платіжного засобу на території країни;
- 3) приватизація, розвиток підприємництва, створення інших інституційних передумов ефективного ринкового господарства і економічного зростання;
- 4) структурна перебудова економіки, її демілітаризація, інтеграція в світове господарство, підвищення конкурентноздатності української продукції на світовому ринку;
- 5) створення конкурентного ринкового середовища;
- 6) активна соціальна політика з метою пристосування працездатного населення до нових умов, соціальний захист найбільш вразливих верств населення, створення передумов економічного зростання на основі підвищення ролі ділової активності населення[1, с.195].

За концептуальними розробками науковців Ради по вивченню продуктивних сил України НАН України, основною метою розвитку народногосподарського комплексу України в перспективі повинно бути неухильне зростання темпів ВВП як важливого джерела підвищення життєвого рівня населення.